A.C. Joshi Library
P.U. Chandigarh

MSS No. 149 Subject Religion

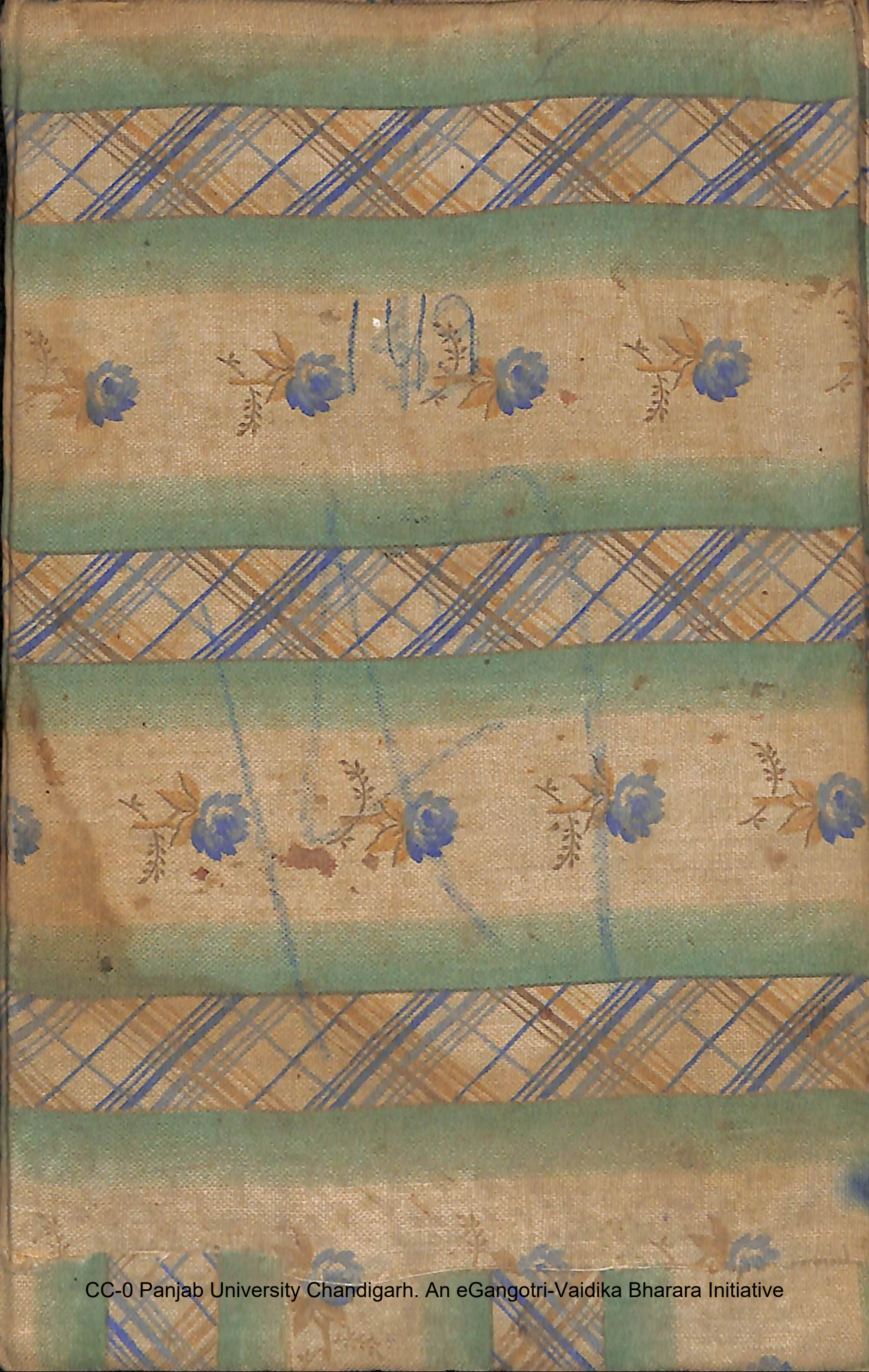
Name of MSS कथा सत्यनारायण (Katha Satyanarayan)

Author - -

Period - - Folios 39 (Various Folios)

Script Sanskrit Source Prithipal Singh

Missing Folios 008a, 010a, vi, via

149

स० ना० १

श्रीगणेशायनमः एकदानैमिषारण्येऋषयः शौनकाद
एक समै नैमिषारनेके विषै शौनकादिकऋषि सब

यः सूतःप्रत्यब्रुवन्सर्वेजगतोऽस्यहितायवै ॥ एषः कलियु
सूतजीसे जगतके हेतुके लिये कहतेभए यह जो कलियुग घोर

गाघोरः वर्त्तनेप्राणिदुःखदः कोऽस्मिन्युगेहरन्दुःखंस
प्राणियोंकूं दुःख देनेवाला है कौन इस युगके विषे दुःखका हरनेवाला और

र्वार्थसंप्र्दाति तंदेवंतस्यपूजांचविचार्य्यकथयस्वनो सूत
सर्वार्थका देनेवाला है उस देवताको और उसकी पूजाको मुझसे विचारके कहो

उवाच सत्यनारायणोदेवः युगेस्मिन्सुखदायकः तस्यपू
सूतजी कहनेलगे कि सत्यनारायणदेव तो इस युगके विषे सुखदायक हैं

जाविधानंचकथयिष्येकथांतथा काशीपुरमितिख्यातं।
तिनकीपूजाकाविधानकहताहूं काशीपुरजोप्रसिद्धहै तिसमे
पुरंतस्मिन्द्विजोत्तमः सतानंदोवसन्तत्रभिक्षावृत्तिपरायं
एकउत्तमब्राह्मण सतानंदरहतेथे और भिक्षा उनकी वृत्तिथी-
णः एकदापथिभिक्षार्थंगच्छतस्तस्यश्रीपतिः १ पृच्छब्राह्म
एकदिन मार्गमेभिक्षाकेअर्थजाताथा वहां भगवानदर्शनकरर और भगवानने
णोभूत्वात्वंकयासिद्विजोत्तमः सतानंदः उवाच भिक्षावृत्ति
ब्राह्मणकारूपधरके सतानंदसेपूछा कि हेब्राह्मण तुम कहांजातेहो सतानंदबोले
रहंसौम्यकलत्रापत्यहेतवे याचितुंधनिनांद्वारिव्रजामिध
कि हेसौम्य हेसाधु भिक्षामेरीवृत्तिहै स्त्रीपुत्रकेहेतु- सतानंद

स० धनलब्धये नारायण उवाच भिक्षावृत्तिसदा गर्ह्या विशेषेण

ना० कलौयुगे ममोपदेशतो विप्र सत्यनारायणं भज सतानंद

२ उवाच क सत्यनारायणो ब्रह्मन् त्वं वद स्व मम प्रभो भजनात् किं भ

वेत्तस्य फलं ब्रूहि द्विजोत्तम नारायण उवाच भजनात्तस्य विप्रें

द्र सर्वं भवति सर्वदा दुःखदारिद्र्ययोर्नाशः निश्चयेन भवेत्पुनः

स० ना० ३

सत्यनारायण उवाच श्रुणु मे पूजन विधिं कथयामि तवाग्रतः क
दलीमंडपं कृत्वा संस्थाप्य तत्र मां पुनः पूजनं विधिवत् कृत्वा।
श्रुत्वा मम कथां पुनः प्रसादं विभजेत् पश्चात् विप्रान् संभोजयेत्
ततः स्वयं कुटुंबसहितः भोजनं च समाचरेत् सतानंद उवाच
पूजने मंडपं कीदृक् नैवेद्यादि च किं पुनः तद्वद स्व कृपां कृत्वा ना

सर्वसंपत्तिलाभश्चनात्रकार्याविचारणा सत्यनारायणो
विप्रंभजस्वविधानतः इत्युक्त्वादर्शयामासस्वरूपंभग
वान्पुनः निश्चयार्थंतुविप्रस्यशंखचक्रगदाधरं श्याम
सुंदरंतद्रूपंदृष्ट्वाविप्रःप्रसन्नधीः तंप्रणम्यपुनश्चैनंपप्र
छभजनेविधिंकथंभजामित्वांकिलोतद्वदस्वममाधुना

नारायण नमोस्तुते नारायण उवाच पंचभिः कदलीस्तंभैस्स दीपैः

कलशैस्तथा चतुः कोणेषु संस्थाप्य एकं पत्रगतोश्वरः पादो

ई सेटकं चूर्णानां वनवघृतशर्करान्वितं पिष्टकं सुव्ये नैवेद्यं कं

द मूलफलादिकं पंचामृतेन स्नानं तु चंदनं पुष्पसंयुतं सम

र्प्य धूपदीपं च नमस्कृत्य पुनः पुनः कथां श्रुत्वा पुस्तकस्य

पूजां कुर्यात् विधानतः इति श्रुत्वा सतानंदः सत्यनारायण

स० वच मनसा विचार्य्य चाद्यैव करिष्ये पूजनं हरेः हरिष्यात्काग

ना० तत्तस्माद्वैकुंठं लोकमुत्तमं सतानंदस्तु भिक्षार्थं जगाम धनि

४ नां गृहान् विनोदहीति क्वचनात् लब्धं वहु धनं तदा स्वगृहे पु

नरायातः गृहीत्वा बहु द्रव्यकं स्वपत्न्यै कथयामास व्रतं तं हरि

अथेतिहासंशृणुतयथाभिल्लाःकृतार्थिनः विचरंतोव

सा० नेनित्यंकाष्टविक्रयकारिणः एककदाकाष्टविक्रेतुंकाशीपुरस

ना० मागताः एकः पिपासयाभिल्लः सतानंदस्यगृहंययौ तंदृष्ट्वा

५

चसतानंदमहदैश्वर्यसंयुतं जलंपीत्वाचपप्रच्छसतानंद

द्विजोत्तमं ऐश्वर्यंतेकुतःप्राप्तं तत्त्वंवदकृपानिधे

णोक्तं श्रुत्वापत्न्यपिसंहृष्टाकारयामासहृज्जनं प्रसादं सर्व

श्रोतृभ्योदत्तवान् क्रमशः तदा तस्यचवरदानार्थंसत्यनारा

यणःपुनः आगतस्तद्गृहंशीघ्रंदृष्टनारायणंतुस्तः हस्त्यश्व

रथरत्नानि गोमहिष्यःगृहादिकंदत्वाहरिः गतः पश्चात्सलो

कंतमसःपरं इतिसत्यनारायणकथायांप्रथमोध्यायः ह्रत

ति किन्त्व आगामिकर्म्मणां नलिनीदलगत
जलवत्ज्ञानिनां सम्बंधनास्ति किन्त्व येज्ञा
निनं स्तुवन्ति भजन्ति अर्च्चयन्ति तान्प्रतिज्ञा
निकृतं आगामीपुण्यं गच्छति येज्ञानिनं निन्दंति
द्विषन्ति दुःखप्रदानं कुर्व्वन्ति तान्प्रतिज्ञानीकृतं

त० सर्व्वमागामीक्रियमाणंप्रदवाच्यंकर्म्मपापात्म
कं नच्छति तथाचश्रुतिः हृदः उपकृत्यांद्वि
१५ षन्तिः पापकृत्यांहन्तीति तथावात्मवि
त्संसार त्तीर्त्वाब्रह्मानन्दमिव प्राप्नोति तरति
शोकमात्मवित् तथाचास्मृतिः तनुन्त्यजा। १५

सर्व्वेषाविभूतेषुयेषांअलसबुद्धिहत्यक्तातेजीव
न्मुक्ताइत्यर्थः ननुजीवन्मुक्ताःके यथा।
देवोहंमनुष्योहंब्राह्मणोहंशूद्रोहंमस्तीतिदृढ
निश्चयस्तथानाहंब्राह्मणोनशूद्रः नपुरुषःकिं
तुंस्वतङ्गःसच्चिदानन्दस्वरूपः प्रकाशात्मरूपःसर्व्वो

तामयोमिश्चिदाकाशरूपोऽस्मीति दृढनिश्चयरूपः

१०

पाऽपरोक्षज्ञानवान् जीवन्मुक्तः ब्रह्मैवाहमस्मीत्यपरोक्षज्ञानेन निखिलकर्मबन्धविनिर्मुक्तः

स्यात् कर्माणि कतिविधानि सन्तीति चेत् आगामी सञ्चित प्रारब्धभेदेन त्रिविधानि सन्ति

ज्ञानोत्पत्त्यनंतरं ज्ञानिनं देहकृत्तं पुण्यपा
पस्वरूपं कर्म यद् यस्ति तदागामीत्यभिधीयते
१ सञ्चितकर्म किं अनन्तकोटिजन्मनांवी
जभूतंसत् यद्यत्कर्मजातंपूर्वार्जितं तिष्ठति
तत्सञ्चितंज्ञेयम् २ प्रारब्धकर्म किमि।

त० तिचेत् इदंशरीरमुत्पाद्यइहलोके एवंसुख
१८ दुःखप्रदंयत्कर्म्मयत्प्रारब्धेभोगेनतत्तदिष्टभव
ति प्रारब्धकर्म्मणांभोगादेवक्षयाइति ३।
सञ्चितंकर्म्मब्रह्मैवाहमितिनिश्चयात्मकज्ञा
नेननश्यति आगामिकर्म्मापिज्ञानेननश्य १८

एतेभ्यः पञ्चीकृतपंचमहाभूतेभ्यः स्थूल
शरीरं भवति पिण्डब्रह्माण्डयोरैक्यं ब्रह्मा
ण्डे च संभूते स्थूलशरीराद भेदाभिमानी।
जीवनामकं ब्रह्मप्रतिबिम्बं भवति स च जी।
वः प्रकृत्यास्वस्मिन् ईश्वराभिन्नत्वं जानाति

अविद्योपाधिः सन् आत्माजीव इत्युच्यते माया
१० पाधिः सन् ईश्वर इत्युच्यते एवं उपाधिभेदाज्जी
वेश्वरभेदः इत्थिर्य्यावत्पर्य्यंतंतिष्ठति तावत्प
र्य्यंतं जन्ममरणादिरूपसंसारो न निवर्त्तते तस्मा
त्कारणात्तज्जीवेश्वरभेदबुद्धिः कुर्य्यात् न नु साहं

कारस्यकिञ्चित्तज्ञस्यजीवस्य निरहंकारस्यस
र्वज्ञस्येश्वरस्य तत्वमसीतिमहावाक्यात्
कथमभेदावुद्धिः यस्मादुभयोर्विरुद्धधर्म्मा
क्रान्तत्वादितिचेत् नस्थूलसूक्ष्मशरीराभि
मानत्वंपदवाच्यार्थः उपाधिनिर्मुक्तंसमा

त० धिदशापन्नंमुङ्चैतन्यंत्वंपदलक्ष्यार्थः ए
वंसर्वज्ञात्वादिविशिष्टः ईश्वरः तत्पदवाच्या
र्थः उपाधिशून्यंचैतन्यंतत्पदलक्ष्यार्थः ए
वंजीवेश्वरयोश्चैतन्यरूपेण अभेदबाधका।
१२ भावः एवंचवेदान्तवाक्यैः सद्गुरूपदेशेनच १२

षाम्पञ्चतत्वानांमध्येआकाशसात्विकांशा
त्श्रोत्रेन्द्रियंसंभूतं वायोःसात्विकांशात्त्वगि
न्द्रियंसंभूतं अग्नेःसात्विकांशाच्चक्षुरिन्द्रि
यंसंभूतं जलस्यसात्विकांशाद्रसनेन्द्रियंसं।
भूतं पृथिवीसात्विकांशाद्घ्राणेन्द्रियंसंभूतं

एतेषाम्पञ्चतत्वानांसमष्टसात्विकांशा दन्तः।
न० करणं तद्वृत्तिभेदान्मनोवुद्ध्यहंकाराश्चित्तानिः
९ करणानि संभूतानि एतेषांपञ्चतत्वानांमध्ये
आकाशस्यराजसांशाद्वागिन्द्रियसंभूतं वायोः
राजसांशात्पाणीन्द्रियसंभूतं वन्हेराजसांशा ९

मादेन्द्रियसंभूतं जलस्यराजसांशादुपस्थे
न्द्रियसंभूतं पृथिवीराजसांशाद्गुदेन्द्रियसं
भूतं एतेषां पञ्चतत्वानां समष्टिराजसांशात्प्रा
णपञ्चकंसंभूतं एतेषांपञ्चतत्वानां तामसांश
पञ्चीकृतपञ्चतत्वानि भवन्ति पञ्चीकरणंकस्तीक

थंइतिचेत् एतेषांपञ्चमहाभूतानांतामसां
त० शस्वरूपं एकंएकंभूतंद्विधाविभज्य एकमर्द्धं
१० तूष्णींव्यवस्थाप्य अपरमर्द्धंचतुर्द्धावि।
भज्य स्वार्द्धमितरेषुअर्द्धेषुस्वभागचतुष्टयं १०
संयोजनंकार्य्यम् तदापञ्चीकरणंभवति

ते० ब्रह्माश्रया सत्त्वरजस्तमोगुणात्मिका मायाऽ
८ स्ति तस्या आकाशस्संभूतः आकाशाद्वायुः
वायोरग्निः अग्नेरापः अद्भ्यः पृथिवी पृथि
व्या ओषधयः ओषधीभ्योऽन्नं अन्नाद्रेतः
रेतसः पुरुषः स एवान्नरसमयः पुरुषः एते ८

कस्तर्हि सच्चिदानन्दस्वरूपः। तत्कथं। का
लत्रयप्रतिनिष्ठतीतियावत्। चित्कि ज्ञा
नस्वरूपः आनन्दः कः सुखस्वरूपः
एवं सच्चिदानन्दस्वरूपं स्वात्मानं विजानी
यात्। अथ चतुर्विंशतितत्त्वोत्पत्तिं वक्ष्यामः

तुरियाऽवस्थाका बीजभावस्वनिद्रा।
चद्वयंयत्रनविद्यतेतत्तुरीयमितिज्ञेयंविनाशो

बे३ त्पत्तिवर्जितिं पंकोशाः के अन्नमयः १।
प्राणमयः २ मनोमयः ३ विज्ञानमयः ४।
आनन्दमयश्चेति ५ अन्नरसेनैवभूत्वा अन्न

त०

स्तेनैवअभिवृद्धिंप्राप्यअन्नरूपपृथिव्यांयद्विली
यतेतदन्नमयःकोशः स्थूलशरीरम्। प्राण
मयःकः प्राणादिपञ्चवायवोवागादीन्द्रि
यपञ्चकंमिलित्वाभवतिमनोमयःकोशः।
मनोमयःकः मनश्चज्ञानेन्द्रियपञ्चकं

मिलित्वाभवतिमनोमयःकोशः २ विज्ञा
नमयःकः बुद्धिर्ज्ञानेन्द्रियपञ्चकंमिलित्वा
भवतिविज्ञानमयःकोशः आनन्दमयः
कः एवमेवकारणशरीरभूताविद्यास्थमलि
नसत्त्वंप्रियादिवृत्तिसहितःसन्भवतिआनन्द

१० मयः कोशः एतत्कोशपञ्चकञ्च मदीयं शरीरं मदीयाः ।
८ प्राणा मदीयं मनश्च मदीया बुद्धिर्मदीयं ज्ञानमि।।
ति स्वेनैव ज्ञायते तद्यथा मदीयत्वेन ज्ञातं कुण्डल।
कटककेयूरहारादिकं स्वस्माद्भिन्नं तथा पञ्चकोशा ८
दिकं मदीयत्वेन ज्ञातं आत्मा न भवति ।। आत्मा

ते०

नयानिद्रासमयेयः प्रपञ्चप्रतीतिंसास्वप्नावस्था

सूक्ष्मशरीराभिमानीआत्मातैजसइत्युच्यते सु

षुप्त्यवस्थाका अहंकिमपिनजानामि।

सुखेनमयानिद्रानुभूयतेयत्सासुषुप्त्यवस्था।

कारणशरीराभिमानीआत्माप्राज्ञइत्युच्यते

जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थाः जाग्रदवस्थाका
श्रोत्रादिज्ञानेंद्रियैश्शब्दादि विषयानुराय
ते इति जाग्रदवस्था स्थूलशरीराभिमानीश्च
त्मा विश्व इत्युच्यते। स्वप्नावस्थाकेति चेत्॥
जाग्रदवस्थायांयत् दृष्टं यच्छ्रुतंत ज्जनितवास

पञ्चमनश्चैकं बुद्धिश्चैका एवं सप्तकलाभिः सह
त० तिष्ठति तत्सूक्ष्मशरीरम् कारणशरीरं कि
४ म् अनिर्वाच्यानाद्यविद्याहृपं शरीरद्वयस्य कार
णमात्रं सत्स्वरूपाज्ञानं निर्विकल्पकहृपं यदस्ति।
तत्कारणशरीरम् अवस्थात्रयः किम् ४

स्ति जायते वर्द्धते अस्ततते विपरिणमते अपक्षीय
ते विनश्यतीति षड्विकारवनतत्स्थूलशरीरम्
सूक्ष्मशरीरं किम् अपञ्चीकृतमहाभूतैः पञ्च
कृतसत्कर्म्मजन्यसुखदुःखादिभोगसाधनं ज्ञा
नेन्द्रियाणि पञ्चकर्म्मेन्द्रियाणि पञ्चप्राणादयः

२०

आत्मा कः स्थूलसूक्ष्मकारणशरीराद्व्यतिरिक्तः पञ्चकोशातीतः सन्नवस्थात्रयसाक्षी सच्चिदानंदस्वरूपस्सन्यस्तिष्ठति स आत्मा स्थूलशरीरं किम् पञ्चीकृतपञ्चमहाभूतैः कृतं सत्कर्मजन्यं सुखदुःखादिभोगायतनं शरीरम

स्तुतं अज्ञा कीदृशी गुरुहवेदान्तवाक्यादि विश्वा

सः अज्ञा समाधनं किं चित्तैकाग्रता मुमुक्षु

त्वं किम् मोक्षो मेभूयादितीच्छा ४ एतत्साधनच

तुष्टयवन्तस्तत्त्व विवेकस्याधिकारिणो भवन्ति त।

त्वविवेकः कः आत्मा सत्यस्तदन्यन्मिथ्येति

वि० स्म० २

विरागः शमादिसाधनसंपत्तिः का

शमोदमस्तपस्तितिक्षा श्रद्धासमाधानश्चेति श

मः कः मनोनिग्रहः दमः कः चक्षुरादि

वाह्येन्द्रियनिग्रहः तपः किम् स्वधर्म्मानुष्ठान

मेव तितिक्षा का शीतोष्णसुखदुःखादिसहि

तुष्टयंकिं नित्यानित्यवस्तुविवेकः १ इहा
मुत्रार्थफलभोगविरागः २ शमादिषट्सम्पत्ति
३ मुमुक्षुत्वंचेति ४ नित्यंवस्त्वेकंब्रह्मतद्व्यतिरि
क्तंसर्वमनित्यमयमेवनित्यानित्यवस्तुविवेकः
। विरागः कः इहस्वर्गभोगेषुइच्छाराहित्यं

तत्वबोधः

ॐ श्री गणेशाय नमः ॐ श्री गुरु
वे नमः वासुदेवेन्द्रयोगीन्द्रं नत्वाज्ञानप्रदं
गुरुं मुमुक्षूणां हितार्थाय तत्वबोधो विधीयते। मि १
साधनचतुष्टयसंपन्नाधिकारिणां मोक्षसाधन।
भूतं तत्वविवेकप्रकारं वक्ष्यामः साधनच

کشف سر الہی